

درس اول

انسان و تفکر

بچه‌های عزیز می‌دانید که متن کتاب منطق شما سنگین است و از کلمات مشکل زیاد استفاده شده است. حالا می‌دانید ما برای آرامش و رشد علمی شما عزیزان و منتظران چه کار انجام داده‌ایم؟ ما آمده‌ایم هر مبحث را ساده ساده بیان کردیم. طوری که بدون استثناء همگی شما مطلب را راحت راحت بفهمید و دقیق دقیق بتوانید تست‌های آن را با اولین نگاه بزنید. ناگفته نماند بعد از اینکه مطلب به زبان ما ساده می‌شود همان مطلب را به زبان کتاب هم بیان می‌کنیم تا شما بعد از درک مفاهیم متوجه کلمات کتاب درسی هم بشوید و ببینید که چقدر مفاهیم برای شما آسان شده است. با توجه به جملات کتاب می‌توانید کل تست‌ها را درست و دقیق بزنید. موافق هستید برویم سراغ مطلب درسی شما عزیزان؟

سخن ساده‌ی معلم

چرا انسان برترین مخلوق است؟

شما عزیزان حتماً می‌دانید که:

ما انسان هستیم و گل سر سید آفرینش و برترین مخلوق خداوند. حالا می‌دانید چرا ما برترین مخلوق خداوند هستیم؟

جواب: معلوم است دیگر بخاطر قدرت تفکر ما و این را هم بدانید که از قدرت تفکر و اندیشه معمولاً در کتاب‌های منطقی و فلسفی به عنوان نطق یاد می‌شود.

و اما بچه‌ها بیایید از همین جا راحت درس دادن را شروع کنیم تا شما ببینید که منطق چقدر آسان و شیرین و جذاب است.

حالا همین جا بهتر است بگوییم که منطق هم از نطق گرفته شده است. البته ما دو نوع نطق داریم: یکی سخن گفتن و یکی هم فکر کردن. حالا به نظر شما منظور از منطق کدام یک از این دو مورد است؟ سخن گفتن یا فکر کردن؟

جواب: اگر به سؤال و جواب‌های زیر توجه کنید کامل کامل متوجه می‌شوید.

بچه‌ها به نظر شما آدم می‌تواند حرف نزند؟ سخن نگوید؟

جواب: بله آدم می‌تواند حرف نزند و سخن نگوید. (منظور همان نطق ظاهر سخن گفتن).

ولی انصافاً آدم می‌تواند فکر نکند؟

جواب: نه نمی‌تواند. (منظور همان نطق باطن، فکر کردن)

چرا؟

جواب: چون کارخانه‌ی فکر هیچ وقت تعطیل نمی‌شود. چه در خواب باشیم و چه در بیداری انسان همیشه در حال فکر کردن است.

سؤال: حالا با توجه به مطالب بالا به نظر شما منطق از کدام یک از این دو نطق گرفته می‌شود؟

بگویید دیگر، از حرف زدن یا فکر کردن؟

جواب: معلوم است از فکر کردن

حالا اصلاً شما می‌دانید منطق را چه کسی کشف کرد؟

جواب: ارسطو

بچه‌ها می‌خواهید بدانید منطق را به چه صورت کشف کرد؟

جواب: بهتر است ما اول به شما تشابه پزشک قلب و ارسطو را بگوییم تا بدانید هر دوی آن‌ها چه طور کشف بودند.

شما می‌دانید کار پزشک قلب چیست؟ آیا او قلب را خلق می‌کند و به وجود می‌آورد؟ یا نه، آنچه را خداوند در مورد قلب خلق کرده است پزشک قلب کشف می‌کند؟

بگویید دیگر، چرا معطل هستید؟

جواب: معلوم است پزشک قلب در مورد قلب همه چیز را کشف می‌کند.

مثلاً: این که قلب به چه صورت کار می‌کند؟ چند دریچه دارد؟ چگونه سالم می‌ماند؟ چه وقت درست کار نمی‌کند و بیمار می‌شود؟ و ... همه‌ی این‌ها را پزشک قلب کشف می‌کند.

حالا عزیزان بهتر است بدانید همین کار را ارسطو در زمینه‌ی ذهن انجام داده است. اگر گفتید به چه صورت؟

جواب: یعنی ارسطو هم طرز کار ذهن را کشف کرد و گفت که: من روش کارکرد ذهن را آن طور که خدا خلق کرده کشف کردم و دریافتم که ذهن برای کشف مجهولات خود چگونه حرکت می‌کند و چه مراحل را طی می‌کند و چه موقع ذهن درست کشف می‌کند و نتیجه درست می‌گیرد و چه موقع از مسیر اصلی خارج می‌شود و به نتایج غلط دست می‌یابد. پس خالق قلب و ذهن چه کسی است؟

جواب: خداوند

حالا عزیزان بگویید کاشفِ روش کار قلب و روش کار ذهن چه کسانی هستند؟

جواب: کاشفِ روش کار قلب پزشک است و کاشفِ روش کار ذهن هم ارسطو است.

با گفتارهای کتاب

بچه‌ها همانطور که گفتیم:

ما } ۱- انسان هستیم
۲- گل سر سبد آفرینش
۳- برترین مخلوق خدای مهربان

چرا انسان برترین مخلوق است؟

پاسخ‌های گوناگونی به این سؤال داده شده است: } ۱- عمل و رفتار انسان ملاک برتری انسان است.
۲- قدرت تفکر انسان موجب امتیاز و برتری انسان است.
۳- عوامل دیگر

ملاک مهمی که همواره در طول تاریخ تکرار شده و عمومیت یافته است به‌عنوان ملاک برتری انسان قدرت تفکر و اندیشه است. از قدرت تفکر و اندیشه معمولاً در کتاب‌های منطقی و فلسفی به عنوان نطق یاد می‌شود.

مقصود از نطق عبارت است از: } ۱- مقصود تفکر و تعقل است.
۲- این نطق (تفکر و تعقل) در سخن گفتن تجلی می‌کند و خود را نشان می‌دهد.

پس: منظور از نطق در اینجا سخن گفتن نیست.

از نظر ارسطوئیان }
 ۱- انسان «حیوان ناطق» است.
 ۲- و به این ترتیب ارسطوئیان خواسته‌اند جایگاه رفیع اندیشه را در ساختار وجود انسان نشان دهند.

وجود انسان آمیخته‌ای است از: }
 ۱- روح
 ۲- جسم

هر کدام از این دو (روح و جسم) بر اساس }
 ۱- قوانینی خاص فعالیت می‌کنند.
 ۲- فعالیت هر دو (روح و جسم) هدفدار و قانونمند است.

* مهمترین فعالیت روح انسان تفکر است.

* قواعد حاکم بر دنیای تفکر منطق است.

منطق }
 ۱- قواعد حاکم بر دنیای تفکر است.
 ۲- کار ما تنها کشف این قوانین است.
 ۱- سریع‌تر }
 ۲- بهتر }
 ۳- با تأکید بر این قوانین }
 ۳- دقیق‌تر می‌اندیشیم.

ما انسان‌ها چه خواهیم و چه نخواهیم }
 ۱- موجودی متفکر هستیم.
 ۲- فکر می‌کنیم.
 ۳- با فکر کردن کارهای خود را انجام می‌دهیم.

* نقش دانش منطق: بهره‌برداری بهتر از این فرایند طبیعی است.

خوب دقت کنید }
 اعضای بدنتان مانند:
 ۱- وقتی چشم‌هایتان را باز می‌کنید نمی‌توانید که چیزی را نبینید چشم به طور طبیعی می‌بیند.
 ۲- قلب بدون تصمیم‌گیری شما کار می‌کند.
 ۳- سایر اعضای بدن هم همین‌طور
 ۴- اینگونه نیست که ما اراده کنیم و پس از آن ببینیم یا قلب‌ها بتپد.
 ۵- جسم ما کارکرد طبیعی خود را دارد.

در اینجا با سؤالاتی }
 روبه‌رو می‌شویم که عبارتند از:
 ۱- نقش علم و دانش در شناخت بدن و کارکرد آن چیست؟
 ۲- آیا آگاهی ما به بعضی از اعضای بدن خود و طرز کارکرد آن‌ها باعث اینگونه فعالیت آن‌ها می‌شود.
 ۳- اگر ما آگاهی از طرز کارکرد بدن را نداشته باشیم بدنمان کارکردش را از دست می‌دهد.

در پاسخ باید }
 گفت مسلماً این چنین نیست:
 ۱- دانش و آگاهی ما تنها می‌تواند به استفاده بهتر از این اعضاء منجر گردد.
 ۲- یک پزشک قادر است در محدوده آگاهی‌هایی که کسب کرده است بهتر از اعضای بدن خود استفاده کند.
 ۳- و یک پزشک قادر است بدن را سالم نگه دارد.

به طور مثال

وقتی طرز کار قلب را بدانیم:

- ۱- می‌توانیم بفهمیم چه عواملی در کار آن ایجاد مشکل می‌کند.
- ۲- چه غذاها و موادی برای آن مفید هستند.
- ۳- چرا به مشکلات قلبی دچار می‌شود.
- ۴- اگر به مشکلات قلبی دچار شدیم چگونه با آن‌ها برخورد کنیم.

* پس ۱- شناخت قلب و طرز کار آن ۲- شناخت عوامل مؤثر در بهبود کار قلب یا اختلال در آن تنها باعث استفاده‌ی بهتر از قلب می‌شود.

ذهن انسان

ذهن انسان هم در چهار چوب قوانینی فعالیت می‌کند که:

- ۱- ذهن با اندیشه کردن زنده است.
  - ۲- کاری جز تفکر ندارد.
  - ۳- این تفکر ضوابطی دارد که ذهن به طور طبیعی آن را رعایت می‌کند.
- چه بخواهیم یا نخواهیم و چه بدانیم و چه ندانیم:

- ۱- کشف ضوابط و قواعد حاکم بر دنیای تفکر.
  - ۲- نشان دادن کاربرد ضوابط و قواعد در تفکر.
  - ۳- فهمیدن اینکه چه عواملی باعث تسریع و بهبود تفکر می‌شود.
  - ۴- فهمیدن اینکه چه عواملی و چه چیزهایی باعث کندی و نارسایی تفکر می‌شود.
- آنچه به علم منطق مربوط است این است که:

بدین ترتیب منطق:

برنامه‌ای نیست که یک دانشمند: ۱- آن را بسازد.

۲- به دیگران بگوید این‌گونه فکر کنید.

۳- با این روش بیندیشید.

۱- ما را با طرز کار ذهن آشنا می‌کند.

۲- آشنایی ما با منطق ما را در درست اندیشیدن یاری می‌کند.

۳- مانع بروز برخی اشتباهات هنگام «تفکر» می‌گردد.

علم منطق: دانشی است که:

- ۱- طرز کار ذهن را در عمل تفکر تشریح می‌کند.
- ۲- انسان با آگاهی از طرز کار ذهن بهتر از آن استفاده می‌نماید.

از این رو می‌توان گفت:

۱- منطق از ذات انسان سرچشمه می‌گیرد.

۲- هیچ کس ابداع کننده‌ی آن نیست. همان‌طور که هیچ انسانی عامل و ابداع کننده‌ی طرز کار قلب نمی‌باشد.

۱- ابداع کننده‌ی منطق نیست.

۲- ارسطو این فیلسوف بزرگ طرز کار خدادادی ذهن را کشف کرد.

۳- ارسطو بعد از کشف طرز کار ذهن آنرا مدون نمود.

۴- ارسطو به دیگران نشان داد که ذهن چگونه فعالیت می‌کند.

ارسطو^۱

۱. ۱- فیلسوف بزرگ یونانی است.

۲- در سده‌ی چهارم قبل از میلاد می‌زیسته.

۳- ارسطو را معلم اول می‌نامند.

۴- به کسانی که مبانی اصلی فلسفه‌ی ارسطو را پذیرفته‌اند در تاریخ فلسفه «ارسطوئیان» می‌گویند.

۵- او نشان داد که ذهن چگونه به اشتباه می‌افتد.

۶- و اینکه چگونه می‌توان برخی از این اشتباهات را جبران کرد.

نتیجه: بنابراین ارسطو کاشف قواعد منطق است نه طراح آن. همان‌طور که نیوتن کاشف جاذبه است نه سازنده‌ی آن.

نتیجه:

- ۱- منطق ذاتی است یعنی از ذات انسان سرچشمه می‌گیرد اما علم منطق توسط ارسطو تدوین شده است.
- ۲- منطق را می‌توان کشف کرد اما علم منطق را می‌توان به دیگران آموخت. در این درس خواندیم:
  - ۱- فکر کردن ذاتی انسان است.
  - ۲- فکر کردن از انسان جدا نمی‌شود.
  - ۳- این‌گونه نیست که اراده کنیم سپس بیندیشیم یا نیندیشیم.
  - ۴- اما می‌توانیم موضوعات مورد تفکر خود را انتخاب کنیم و درباره‌ی آن‌ها اندیشه نمائیم.
  - ۵- و می‌توانیم همچنین تفکر خود را آن‌چنان سامان دهیم که کمتر دچار اشتباه شویم.

تمرین‌های درس اول منطق

- ۱- ملاک برتری انسان بر سایر موجودات چیست؟
- ۲- توضیح دهید که مقصود از نطق چیست؟
- ۳- استفاده از علم منطق چه نتایجی به دنبال دارد؟
- ۴- مطالب ستون سمت راست با کدامیک از مطالب ستون سمت چپ ارتباط دارد؟

الف) هر دو بر اساس قوانین خاصی فعالیت می‌کنند.	الف- تفکر
ب) نقش اصلی دانش منطق محسوب می‌شود.	ب- انسان
ج) مهم‌ترین فعالیت روح انسان است.	ج- بهره‌برداری بهتر از فرایند تفکر
د) تفکر او با خلقتش آغاز می‌شود.	د- جسم و روح
- ۵- تکمیل کنید.

الف) منطق ..... بر دنیای تفکر انسان است.
ب) تفکر ضوابطی دارد کشف این ضوابط به ..... مربوط است.
ج) آنچه سبب تمایز انسان از سایر مخلوقات پیرامون او می‌شود قدرت ..... است.